

*В.М. СКЛЯР***ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ КОЛОНТАЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОКРУГИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ)**

На основі аналізу статистичних матеріалів перепису населення 1926 року проведено дослідження чисельності населення та етнічного складу населення Колонтаївського району Харківської округи. Встановлено чисельність та етнічний склад населення кожної із 10-ти сільських рад цього району. Визначено чисельність населення у 1926 році кожного із 31-го населеного пункту району, середню чисельність населення однієї сільської ради, одного сільського населеного пункту та одного сільського домогосподарства. Доведено, що ключовою ознакою населення Колонтаївського району та всіх його 10-ти сільських рад залишалася його етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі мінімального територіального представництва етнічних меншин, розселених дисперсно.

Ключові слова: статистика, перепис населення, етнічний склад, сільрада, Колонтаївський район, українці.

*В. М. СКЛЯР***ЧИСЛЕННОСТЬ И ЭТНИЧЕСКИЙ СОСТАВ НАСЕЛЕНИЯ КОЛОНТАЕВСКОГО РАЙОНА ХАРЬКОВСКОГО ОКРУГА (ПО МАТЕРИАЛАМ ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕНИЯ 1926 ГОДА)**

На основе анализа статистических материалов переписи населения 1926 года проведено исследование численности населения и этнического состава населения Колонтаевского района Харьковского округа. Установлены численность и этнический состав населения каждого из 10 сельских советов этого района. Определены численность населения в 1926 году каждого из 31 населенного пункта района, средняя численность населения одного сельского совета, одного сельского населенного пункта и одного сельского домохозяйства. Доказано, что ключевым признаком населения Колонтаевского района и всех его 10 сельских советов оставалась его этническая однородность – абсолютное доминирование по численности украинцев на фоне минимального территориального представительства этнических меньшинств, расселенных дисперсно.

Ключевые слова: статистика, перепись населения, этнический состав, сельсовет, Колонтаевский район, украинцы.

*V.M. SKLYAR***NUMBER AND ETHNIC COMPOSITION OF THE POPULATION OF THE KOLONTAI DISTRICT OF THE KHARKIV DISTRICT (ACCORDING TO THE CENSUS OF THE 1926 POPULATION CENSUS)**

Based on the analysis of statistical materials of the 1926 census, a study of the population and ethnic composition of the population of the Kolontaiv district of the Kharkiv district was conducted. The number and ethnic composition of the population of each of the 10 village councils of this district have been determined. The population in 1926 of each of the 31 settlements of the district, the average population of one village council, one rural settlement and one rural household were determined. It has been proved that the key feature of the population of Kolontaiv district and all its 10 village councils remained its ethnic homogeneity - absolute dominance in the number of Ukrainians against the background of minimal territorial representation of ethnic minorities dispersed.

Key words: statistics, population census, ethnic composition, village council, Kolontaevsky district, Ukrainians.

Постановка проблеми. Дослідження чисельності та етнічного складу населення України є важливою складовою сучасної етнології. Надзвичайно важливе значення належить дослідженням етнічного складу населення окремих міст та районів, зокрема, і Колонтаївського району Харківської округи 1926 року. Однак, спеціальних наукових праць, присвячених безпосередньо дослідженню чисельності та етнічного складу

населення колишнього Колонтаївського району Харківщини у 20-ті рр. ХХ ст., до сих пір не існує.

Лише у науковому доробку видатного українського етнодемографа А. П. Хоменка відображені етномовні результати перепису населення 1926 року у межах тодішньої УСРР та її тодішніх округ [1]. На жаль, А. П. Хоменко був репресований, а його наукові праці опинилися у «спецховищі» і не були доступні для дослідників за радянських часів [2].

Найбільш повні статистичні дані для наукових етнологічних студій щодо чисельності та етнічної структури населення надають матеріали переписів населення. Поміж усіх радянських переписів населення XX ст. найбільш повна публікація матеріалів стосувалася перепису населення 1926 року. Лише за цим переписом оприлюднено результати щодо етнічного складу населення кожної сільської ради [3], а також чисельність населення кожного сільського населеного пункту Харківської округи [4]. На підставі аналізу статистичних матеріалів перепису населення 1926 року автором проведено розрахунки чисельності та етнічного складу населення Колонтаївського району у цілому, Колонтаївської, Березівської, В'язівської (Бардаківської), Ковалівської, Констянтинівської, Котелевської, Любівської, Мар'їнської, Рандавської, Слобожанської (Слобідської) сільських рад [5].

Мета статті: розкрити чисельність та етнічну структуру населення Колонтаївського району та 10-ти його сільських рад у 20-ті рр. XX ст., опираючись на аналіз статистичних матеріалів перепису населення 1926 року.

Виклад основного матеріалу. За загальною чисельністю населення Колонтаївський район виявився одним із найменших і посідав передостаннє (26-те місце) поміж 27-ми районів Харківської округи у 1926 році. Колонтаївський район утворено у березні 1923 року у складі Богодухівської округи на території Колонтаївської та Констянтинівської волостей колишнього Богодухівського повіту Харківської губернії. Районний центр – село Колонтаїв [6].

У листопаді 1923 року центр Богодухівської округи перенесено з міста Богодухова до міста Охтирки, а округу перейменовано в Охтирську. Тому Колонтаївський район опинився у складі Охтирського округи. З червня 1925 року після ліквідації Охтирської округи Колонтаївський район включено до складу Харківської округи [7].

Колонтаївський район розташовувався на заході Харківської округи і у 1926 році межував з Котелевським та Рублівським районами Полтавської округи, а також із Краснокутським та Коломацьким районами Харківщини.

У 1929 році Колонтаївський район ліквідовано, дев'ять його сільських рад включено до складу Краснокутського району, а одну сільську раду (В'язівську) передано до Коломацького району. Після приєднання Колонтаївського району до Краснокутського району цей район перетворився на один із найбільших за чисельністю населення поміж усіх районів Харківської округи [4, С. 2].

З утворенням у 1932 році Харківської області Краснокутський район передано до її складу, у тому числі, і терени розформованого Колонтаївського району [8]. За адміністративно-територіальною реформою 2020 року Краснокутський район ліквідовано, а його територію приєднано до нового Богодухівського району.

До складу Колонтаївського району у 1926 році входили 10 сільських рад, які об'єднували 31

населений пункт. 6 сільських рад утворено у межах колишньої Колонтаївської волості: Колонтаївську, Березівську, Ковалівську, Котелевську, Любівську та Мар'їнську. 4 сільські ради утворено у межах колишньої Констянтинівської волості: Констянтинівську, В'язівську (Бардаківську), Рандавську та Слобожанську (Слобідську) [4, с. 37, с. 39-41]. Всі мешканці Колонтаївського району належали до сільського населення. Жодного міста чи селища міського типу у цьому районі не було.

Чисельність населення Колонтаївського району становила 23 234 особи (4 697 домогосподарств) Середня чисельність 1-го домогосподарства району складала 4,9 осіб. Тобто, 10 домогосподарств об'єднували 49 осіб. Рівень частки Колонтаївського району серед загальної чисельності населення Харківської округи виявився досить незначним і складав лише 1,45% (23 234 особи із 1 601 422 особи) [5]. Тобто, на теренах Колонтаївського району зосереджувався кожен 69-й мешканець Харківщини.

Абсолютну більшість в етнічному складі населення Колонтаївського району становили українці – 98,93% (22 985 осіб із 23 234 осіб). У цьому районі досить незначним виявилися чисельність та рівень частки кожної із етнічних меншин серед усього населення. Зокрема, рівень частки росіян складав лише 0,75% (174 особи). Ще нижчим (менше 0,10%) залишався рівень частки інших етнічних меншин: білорусів – 0,09% (20 осіб), поляків – 0,05% (11 осіб), євреїв – 0,05% (12 осіб), німців – 0,04% (10 осіб), а також представників інших етносів – 0,09% (22 особи) [5].

Отже, населення Колонтаївського району характеризувалося етнічною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців на тлі дисперсного розселення поодиноких представників етнічних меншин.

Чисельність населення кожної із 10-ти сільських рад Колонтаївського району досить помітно відрізнялася, як і кількість населених пунктів у них.

1. Найвища чисельність населення спостерігалася у *Колонтаївській* сільській раді (районному центрі) – 7 817 осіб (1 603 домогосподарств). Ця сільська рада об'єднувала 6 населених пунктів, у тому числі 2 села: Колонтаїв – 6 834 особи (1 415 домогосподарств) та Зубівка – 341 особа (60 домогосподарств), 3 хутора: Капранський – 112 осіб (24 домогосподарств), Комарівка (Замерло) – 384 особи (79 домогосподарств), Рябокони (Дубина) – 139 осіб (30 домогосподарств), а також лісова сторожка Колонтаївська дача – 7 осіб (1 домогосподарство). Безпосередньо у селі Колонтаїв зосереджувалося абсолютна більшість серед загальної чисельності населення Колонтаївської сільської ради – 87,42% (6 834 особи із 7 817 осіб) [4, С. 40].

Досить значним виявився також і рівень частки Колонтаївської сільської ради (районного центру) серед загальної чисельності населення району – 33,64% (7 817 осіб із 23 234 осіб) [5]. Тобто, на

теренах цієї сільської ради зосереджувався кожен 3-й мешканець Колонтаївського району.

В етнічному складі населення Колонтаївської сільської ради абсолютну більшість становили українці. Рівень їхньої частки серед загальної чисельності населення цієї сільської ради досягав 98,80% (7 723 особи із 7 817 осіб). На теренах цієї сільської ради мешкали поодинокі представники етнічних меншин. Так, рівень частки росіян складав лише 0,46% (36 осіб). Ще нижчим залишався рівень частки німців – 0,10% (8 осіб), білорусів – 0,08% (6 осіб), поляків – 0,05% (4 особи), а також представників інших меншин – 0,03% (2 особи). Окрім цього, 38 осіб (0,48%) не вказали своє етнічне походження [5].

Отже, ключовою ознакою населення Колонтаївської сільської ради стала етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі незначного рівня частки кожної із етнічних меншин серед усього населення.

У 2-х інших сільських радах Колонтаївського району чисельність населення складала 3,5 тис. осіб у кожній.

2. *Константинівська* сільська рада нараховувала 3 490 осіб (764 домогосподарства). До складу цієї сільської ради входили 8 населених пунктів, у тому числі 2 села: Константинівка (Грузьке) – 2 400 осіб (502 домогосподарства), Благодатне (Сухомлинівка) – 317 осіб (60 домогосподарств), 2 хутори: Благодатний (Новоселівка) – 242 особи (42 домогосподарства) та Приют (Прилипки) – 182 особи (34 домогосподарства), Ананіївська цукроварня – 206 осіб (78 домогосподарств), 2 радгоспи: Кам'яний – 64 особи (17 домогосподарств) та Сквозна – 69 осіб (28 домогосподарств), а також сторожка Михайлівська дача – 10 осіб (3 домогосподарства). Безпосередньо у селі Константинівка (Грузьке) зосереджувалося переважна більшість загальної чисельності населення Константинівської сільської ради – 68,77% (2 400 осіб із 3 490 осіб) [4, с. 40].

В етнічному складі населення Константинівської сільської ради рівень частки українців досягав 94,99% (3 315 осіб із 3 490 осіб). Значно нижчим був рівень частки росіян становив 3,61% (126 осіб). Зовсім незначним залишався рівень частки інших етнічних меншин серед усього населення цієї сільської ради: білорусів – 0,34% (12 осіб), євреїв – 0,17% (6 осіб), поляків – 0,11% (4 особи), а також представників інших етносів – 0,73% (26 осіб) [5].

Отже, населення Константинівської сільської ради характеризувалося етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців на тлі незначного територіального представництва етнічних меншин.

3. Чисельність населення *Любівської* сільської ради становила 3 450 осіб (692 домогосподарства). До цієї сільської ради належав лише один населений пункт – село Любівка [4, с. 40].

Населення Любівської сільської ради складалося винятково лише з українців, рівень

їхньої частки досягав 100,00% (3 450 осіб). Жодного представника етнічних меншин у цій сільській раді не було [5].

Отже, характерною ознакою населення Любівської сільської ради була його українська етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі відсутності етнічних меншин.

Ще у 4-х сільських радах Колонтаївського району чисельність населення становила від 1,2 тис. осіб до 1,8 тис. осіб у кожній.

4. *В'язівська (Бардаківська)* сільська рада нараховувала 1 785 осіб (344 домогосподарства). Ця сільська рада включала 4 населених пункти: село В'язове (Бардакове) – 1217 осіб (228 домогосподарств), хутір Михайлівка – 493 особи (84 домогосподарства), а також 2 радгоспи: В'язове – 23 особи (4 домогосподарства) та Ковалівка – 52 особи (28 домогосподарств). У селі В'язове зосереджувалося абсолютна більшість серед загальної чисельності населення цієї сільської ради – 68,18% (1 217 осіб із 1 785 осіб) [4, с. 40].

Абсолютну більшість серед усього населення В'язівської сільської ради становили українці – 99,32% (1 773 особи із 1 785 осіб). Досить незначним виявився рівень частки росіян – 0,34% (6 осіб) та поляків – 0,34% (6 осіб). Жодного представника інших етнічних меншин не було [5].

Отже, населення В'язівської сільської ради вирізнялося етнічною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців на тлі мінімального територіального представництва етнічних меншин, точніше лише двох із них: росіян та поляків.

5. *Слобожанська (Слобідська)* сільська рада нараховувала 1 582 особи (286 домогосподарств). До цієї сільської ради належало лише 2 населених пункти: село Слобідка – 1576 осіб (285 домогосподарств) та лісова сторожка Любівська дача – 6 осіб (1 домогосподарство) [4, с. 41].

Населення Слобожанської сільської ради складалося винятково лише з українців, а рівень їхньої частки серед усього населення досягав 100,00% (1 582 особи). На теренах цієї сільської ради не було жодного представника етнічних меншин [5].

Отже, ключовою ознакою населення Слобожанської сільської ради була його українська однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців за відсутності етнічних меншин.

6. Чисельність *Рандавської* сільської ради становила 1 480 осіб (277 домогосподарств). До складу цієї сільської ради входили 3 населених пункти, у тому числі 2 села: Рандава – 559 осіб (108 домогосподарств) та Одрада (Підплет) – 468 осіб (78 домогосподарств), а також хутір Олійникова (Коновальщина) – 453 особи (78 домогосподарств). У селі Рандава зосереджувалося меншість серед загальної чисельності населення Рандавської сільської ради – 37,77% (559 осіб із 1 480 осіб) [4, с. 41].

В етнічному складі населення Рандавської

сільської ради рівень частки українців досягав 99,59% (1 474 особи із 1 480 осіб). Ще 6 осіб не вказали власне етнічне походження [5].

Отже, населення Рандавської сільської ради характеризувалося етнічною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців за відсутності етнічних меншин.

7. *Ковалівська* сільська рада нараховувала 1 266 осіб (244 домогосподарства). Ця сільська рада включала лише 2 населених пункти: село Ковалівка – 437 осіб (81 домогосподарство) та хутір Колонтаївка – 829 осіб (163 домогосподарства). Варто зазначити, що за чисельністю населення хутір Колонтаївка майже вдвічі перевищував центр сільської ради – село Ковалівку. У селі Ковалівка зосереджувалася меншість серед загальної чисельності населення Ковалівської сільської ради – 34,52% (437 осіб із 1 266 осіб), а дві третини населення цієї сільської ради мешкали у хуторі Колонтаївка [4, с. 41].

Населення Ковалівської сільської ради складалося лише з українців, а рівень їхньої частки в етнічному складі населення становив 100,00% (1 266 осіб). Жодного представника етнічних меншин не було [5].

Отже, визначальною ознакою населення Ковалівської сільської ради була його українська етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців за відсутності етнічних меншин.

Ще у 3-х сільських радах Колонтаївського району чисельність населення виявилася нижчою за 1 тис. осіб у кожній.

8. Чисельність населення *Мар'їнської (Писарівської)* сільської ради становила 946 осіб (202 домогосподарства). До цієї сільської ради належали лише 2 населені пункти: село Мар'їнське (Писарівка) – 862 особи (189 домогосподарств) та хутір Мерляньський (Чернетчина) – 84 особи (13 домогосподарств). У селі Мар'їнському (Писарівці) зосереджувалася абсолютна більшість серед загальної чисельності населення Мар'їнської сільської ради – 91,12% (862 особи із 946 осіб) [4, с. 41].

Населення Мар'їнської сільської ради складалося винятково лише з українців – 100,00% (946 осіб). Жодного представника етнічних меншин на теренах цієї сільської ради не було зовсім [5].

Отже, ключовою ознакою населення Мар'їнської сільської ради була його українська етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі відсутності етнічних меншин. На початку 50-х рр. XX ст. цю сільську раду передано до складу Полтавської області.

9. *Березівська* сільська рада нараховувала 747 осіб (156 домогосподарств). Ця сільська рада включала 2 населені пункти: село Березівка – 642 особи (135 домогосподарств) та хутір Кришталіянівка (Кубашівка) 105 осіб (20 домогосподарств). У селі Березівка зосереджувалася абсолютна більшість серед загальної чисельності населення Березівської сільської ради – 85,94% (642

особи із 747 осіб) [4, с. 39].

Абсолютну більшість в етнічному складі Березівської сільської ради становили українці – 99,19% (741 особа із 747 осіб). Досить незначним був рівень частки росіян – 0,54% (4 особи) та поляків – 0,27% (2 особи). Жодного представника інших етнічних меншин у цій сільській раді не було [5].

Отже, характерною ознакою населення Березівської сільської ради була його етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців на тлі мінімального територіального представництва етнічних меншин, точніше лише двох із них: росіян та поляків.

10. Найменшою за чисельністю населення сільською радою Колонтаївського району виявилася *Котелевська* – 691 особа (129 домогосподарств). До цієї сільської ради належав лише 1 населений пункт – село Котелевка [4, с. 40].

Населення Котелевської сільської ради складалося винятково лише з українців, рівень їхньої частки серед усього населення досягав – 100,00% (691 особа). У цій сільській раді не мешкав жоден представник етнічних меншин [5].

Отже, визначальною ознакою населення Котелевської сільської ради була його українська етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців за відсутності етнічних меншин.

Висновки. Таким чином, розташований на заході від Харкова Колонтаївський район посідав за чисельністю населення передостаннє 26-те місце поміж усіх районів Харківщини. Населення зосереджувалося лише у сільській місцевості, а міських мешканців у цьому районі не було. Середня чисельність населення сільської ради у Колонтаївському районі виявилася досить значною і становила 2 323 особи. Однак, лише у 3-х із 10-ти сільських рад цього району населення перевищувало 2 тис. осіб у кожній. Поселенська мережа Колонтаївського району включала 31 населений пункт, у тому числі 12 сіл, 10 хуторів та 9 інших поселень. Варто зазначити, що у Колонтаївському районі нараховувалася найменша кількість населених пунктів, порівняно з усіма іншими районами Харківської округи. Однак, середня чисельність населення 1-го населеного пункту у цьому районі виявилася досить значною та досягала 749 осіб. Найбільше населених пунктів нараховувалося у Констянтинівській (8) та Колонтаївській (6) сільських радах. А найменше (по 1-му населеному пункту) у Котелевській та Любівській. Лише в 1-й із 10-ти сільських рад району центром було не село, а хутір – Котелевка.

В етнічному складі населення Колонтаївського району у цілому, а також серед усього населення кожної із його 10-ти сільських рад українці становили абсолютну більшість. Чисельність та рівень частки кожної із етнічних меншин серед загальної чисельності населення району виявилися досить незначними. На теренах Колонтаївщини мешкали лише поодинокі представники етнічних

меншин. У 5-ти із 10-ти сільських рад не було розселено жодного представника етнічних меншин. Росіяни мешкали лише у 4-х сільських радах, поляки – також у 4-х, німці – у 2-х, білоруси – у 2-х, а євреї – лише в 1-й сільській раді. Отже, ключовою ознакою населення Колонтаївського району залишалася його етнічна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців. До того ж, рівень частки українців серед усього населення цього району виявився найвищим, порівняно з усіма іншими районами Харківської округи, за винятком Ново-Водолазького району. Малочисельні представники етнічних меншин були розселені дисперсно, і то не у всіх сільських радах Колонтаївського району.

Список літератури

1. Хоменко А. Національний склад людності УРСР. Харків, Вид. ЦСУ УРСР, 1931. 142 с.
2. Марочко В. Професор демографії Арсен Хоменко: «причини смерті – розстріл // З архівів ВУЧВК–НКВД–КДБ. 2017. № 1 (47).
3. Національний склад сільського населення України. Харків, Вид. ЦСУ УРСР, 1927. 226 с.
4. Залюднені пункти Харківської округи. Вид. 2-е. Харків, Держвидав «Господарство України», 1930. 97 с.
5. Розрахунки автора за статистичними матеріалами перепису населення 1926 року.
6. Постанова ВУЦВК «Про адміністративно-територіальний поділ Харківщини» від 07 березня 1923 року // Збірник законень та розпоряджень Робітничо-Селянського уряду України (ЗЗРПСУУ). 1923, № 18–19, Ст. 313.
7. Постанова ВУЦВК «Про скасування Охтирської округи на Харківщині» від 03 червня 1925 року // ЗЗРПСУУ. 1925, Ч.1., № 29–30, Ст. 234.
8. Постанова ВУЦВК і РНК УСРР «Про утворення областей на території УСРР» від 09 лютого 1932 року // ЗЗРПСУУ. 1932, № 5, Ст. 28.

References (transliterated)

1. Khomenko A. "Natsionalnyi sklad liudnosti URSR [National composition of the population of the USSR]". Kharkiv, Vyd. TsSU URSR, 1931. 142 p.
2. Marochko V. "Profesor demografii Arsen Khomenko: «prychyny smerti – rozstril [Demography professor Arsen Khomenko: "causes of death - shooting"] // Z arkhiviv VUCHVK–NKVD–KDB. 2017. № 1 (47).
3. "Natsionalnyi sklad silskoho naselennia Ukrainy [National composition of the rural population of Ukraine]". – Kharkiv, Vyd. TsSU URSR, 1927. 226 p.
4. "Zaliudneni punkty Kharkivskoi okruhy [Populated points of Kharkiv district]". Vyd. 2-e. Kharkiv, Derzhvydav «Hospodarstvo Ukrainy», 1930. 97 p.
5. "Rozrakhunky avtora za statystychnymy materialamy perypsu naselennia 1926 roku [The author's calculations based on statistical materials of the 1926 census]".
6. "Postanova VUTsVK «Pro administrativno-terytorialnyi podil Kharkivshchyny» vid 07 bereznia 1923 roku [Resolution of the All-Ukrainian Central Executive Committee "On the administrative-territorial division of the Kharkiv region" of March 7, 1923] // Zbirnyk zakonon ta rozporiadzen Robitnyche-Selianskoho uriadu Ukrainy (ZZRRSUU). 1923, № 18–19, St. 313.
7. "Postanova VUTsVK «Pro skasuvannia Okhtyrskoi okruhy na Kharkivshchyni» vid 03 chervnia 1925 roku [Resolution of the All-Ukrainian Central Executive Committee "On the Abolition of the Okhtyrka District in the Kharkiv Region" of June 3, 1925] // ZZRRSUU. 1925, Ch.1., № 29–30, St. 234.
8. "Postanova VUTsVK i RNK USRR «Pro utvorennia oblastei na terytorii USRR» vid 09 liutoho 1932 roku [Resolution of the All-Ukrainian Central Executive Committee and the SNC of the USSR "On the formation of regions in the USSR" of February 9, 1932] // ZZRRSUU. 1932, № 5, St. 28.

Надійшла (received) 30.10.2021

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Скляр Володимир Миколайович (Скляр Владимир Николаевич, Sklyar Volodumir Mukolayovuch) – доктор історичних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри українознавства, культурології та історії науки; м. Харків, Україна; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0020-5973>

УДК 502.3

doi: 10.20998/2227-6890.2021.1.04

C.S. TELUKA

ТРАВМАТИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ ТА ФУКУСІМУ (СЛІДАМИ БІОГРАФІЧНИХ НАРАТИВІВ)

Дана стаття зосереджена на висвітленні травматичної пам'яті про техногенні катастрофи, що сталися в історії людства у ХХ ст. та на початку ХХІ ст. У статті використано метод усної історії, який базується на біографічних свідченнях людей, які були в епіцентрі вибуху на Чорнобильській атомній електростанції та на аварії на Атомній електростанції Фукусіма-1. Зазначено, що травма та її вивчення сьогодні стають більш частими у колі наукових інтересів дослідників різних наук, а само поняття травми – продовжує розширювати свої значення та фокус дослідження. Так, за визначенням Барбари Міштал: «Травматична пам'ять – це така пам'ять, витоки якої криються в певному жахливому досвіді; найчастіше вона є особливо виразною, нав'язливою, неконтрольованою, стійкою та соматично виявленою». Усні історичні свідчення про події аварії на ЧАЕС та АЕС Фукусіма-1 дають нам достатньо прикладів для підтвердження тези про наявність травми в їхніх наративах. Травма має чіткий прояв та не завжди чітке та свідоме проговорення.